

11. *Стринаглюк М.* Агіографічний компонент сюжетотворення в поемах Івана Франка / М. Стринаглюк // Іван Франко: дух, наука, думка, воля: матеріали Міжнарод. наук. конгресу, присвяч. 150-річчю від дня народження І. Франка, м. Львів, 27 вересня – 1 жовтня 2006 р. – Т. 1. – Л.: Вид-во ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – С. 516–526.

12. *Франко І.* Святий Валентій (легенда) / І. Франко // Франко І. Зібрання творів: у 50 т. – К.: Наук. думка, 1979. – Т. 4. – С. 15–56.

13. *Шапарова Н.* Краткая энциклопедия славянской мифологии: Около 1000 статей / Н. Шапарова. – М.: ООО "Издательство АСТ"; ООО "Издательство Астрель"; ООО "Русские словари", 2001.

14. *Cultural Encounters: The Impact of the Inquisition in Spain and the New World* / by Perry, Mary Elizabeth (editor), and Anne J. Cruz (editor). – Berkeley: University of California Press, 1991.

Надійшла до редколегії 09.09.16

O. O. Smolnytska, PhD in Philosophical sciences, senior researcher
Research Institute of Ukrainian Education of Ukraine

AUTHOR APOCRYPHOLOGY IN THE POETRY BY IVAN FRANKO AND VIRA VOVK: A PROBLEM OF THE FOLK CATHOLICISM

The article makes comparative analysis of author apocrypha in the poem by I. Franko "Saint Valentius" and the modern works by Vira Vovk (especially it is the poem "The Sin of Holiness"). The phenomena of religious dualism in the different cultures as a source of the analyzed texts is given. The demonology is observed.

Key words: *apocryph; apocryphology; myth; Christianity; religious dualism; Ivan Franko; Vira Vovk.*

УДК 82.091

Ю. І. Соколюк, мол. наук. співроб.
Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, м. Київ

НАУКОВА І ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ КИРИЛА СТУДИНСЬКОГО В ОЦІНЦІ ІВАНА ФРАНКА

Ідеться про наукову й особисту співпрацю двох українських учених: Івана Франка та Кирила Студинського. Автор показує, як знайомство з І. Франком сприяло формуванню світогляду К. Студинського.

Ключові слова: *полемічна література; учений-славіст; пам'ятки україно-руської літератури; Наукове товариство ім. Т. Шевченка.*

Метою статті є якнайповніше висвітлення взаємин двох визначних особистостей української науки й культури: Івана Франка і Кирила Студинського.

Клеймо "буржуазний націоналіст" позначилося довгим замовчуванням наукового і творчого доробку Кирила Студинського. За роки незалежності України побачив світ ряд досліджень, присвячених талановитому вченому-славісту. Серед них розвідки Л. Сеніка, У. Єдлінської та А. Кліша. Останнім часом склалися сприятливі умови для повернення до наукового обігу імен багатьох видатних гуманітаріїв. Тож ставимо завдання за допомогою основного та найавторитетнішого джерела, творів І. Франка у 50-ти томах, дослідити еволюцію співпраці Франка та Студинського протягом XIX–XX ст.

У попередніх дослідженнях основний наголос робився на ставленні Студинського до Франка. Ми ж акцентуємо саме на франковій оцінці діяльності його сучасника й колеги. Кирило Студинський неодноразово говорив про особливий вплив, який справило на нього знайомство з І. Франком. На одному з ювілейних вечорів, присвячених Каменяреві, він проголосив: "В кожного, хто хоч раз зустрічався з ним, навіки залишився в пам'яті світлий образ цієї чарівної людини і геніального митця" [8, с. 307–309]. На думку К. Студинського, саме І. Франко змінив думку професора В. Ягича щодо відмінності українців від росіян [12, арк. 12].

Дослідник наукової і творчої спадщини К. Студинського А. Кліш стверджує: "К. Студинський найімовірніше познайомився з Каменярем у серпні 1885 року, коли студентське товариство "Академічна громада" влаштувало літературно-музичні "двадцятки" Поділлям за маршрутом Тернопіль–Прошова–Микулинці–Теребовля–Заліщики аж до Чернівців, де зустрілися з Ю. Федьковичем. Мандрівники виступали з концертами читали лекції про освіту, результати скасування панщини, про творчість Т. Шевченка та М. Пашкевича До участі в мандрівці було запрошено І. Франка, літератора В. Косовського, композитора О. Нижанківського, художника К. Устияновича і М. Івасюка, співака Є. Гушалевича, поета Павла Думку, гімназистів К. Студинського і В. Охримовича, селянський чоловічий хор Й. Вітошинського з Денисова, а також гостей з Наддніпрянщини – Кос-

тя Абажина, київських студенток Катрю Мельникову та Олену Доброграївну, професора В. Антоновича" [6, с. 91].

Ще гімназистом у 1886 р. Кирило Студинський опублікував у № 13–14 "Зорі" свою першу наукову спробу "Дідівська (жебрацька) мова". Згодом ця стаття вийшла окремим виданням під заголовком "Лірники" (Львів, 1894). І. Франко сприяв виданню цього матеріалу, надзвичайно цінував це дослідження і посилався на нього.

Протягом трьох років (1891–1893) у Відні Студинський студіював філологічні дисципліни під керівництвом професора Ватрослава Ягича. У 1893 р. написав наукову працю "Огляд української літератури XVI–XVII ст." (котра так і не була опублікована). 17 лютого 1894 р. Кирило Студинський здобув ступінь доктора філософії.

Іван Франко теж 7 жовтня 1892 р. поїхав до Віденського університету, де з В. Ягичем узгодив тему докторату: "Варлаам і Йоасаф – старохристиянський духовний роман і його літературна історія", а також склав кандидатські іспити. У травні 1893 р. дисертацію було завершено. І. Франко склав іспити з відзнакою. 1 липня відбулася промоція (урочистий акт оголошення про присудження ступені доктора та вручення диплому). Тоді ж у листі до О. Франко з Відня від 12 травня 1893 [11, т. 49, с. 712] Франко писав, що Студинський розповів йому, що на прийомі за участі галицького посла Ягич і його зять схвально відгукнулися про його дисертаційне дослідження [11, т. 49, с. 396, 712].

І. Франко особливу увагу приділяв полемічній літературі. Студинського також цікавила ця царина давньої літератури.

К. Студинський постійно співпрацював із Каменярем. Відомо про велику кількість Франкових рецензій про нього, деякі з них гостро критичні, інші з позитивною оцінкою.

Франко був справедливим і неупередженим критиком, завжди висловлював своє власне міркування й бачення праць із полемічної літератури, яка посідала головне місце серед його досліджень літературного життя XVI–XVII ст.

Франко згадав Студинського в критичному відгуку "Наше літературне життя в 1892 ("Листи до редактора "Зорі")" (журн. "Зоря", 1893, № 1, с. 15–18; № 2, с. 36–37) на "ескізи з життя галицько-руської молодіжі у Відні" [11, т. 29, с. 19]. Загалом

негативно відгукнувшись на текст Студинського, І. Франко підкреслив "живість оповідання" і наявне у ньому "зерно правди".

У дослідженні "Іван Вишенський і його твори" (Львів, 1895. VII) Франком використано знахідку К. Студинського щодо криптоніма "С. Л-в". Студинський з'ясував прізвище автора С. Лебедева (див. "Записки Наук. товариства імені Шевченка", 1890, т. 5, Бібліографія, с. 30) [11, т. 30, с. 666].

У рецензії на дві праці берлінського професора О. Брюкнера "A. Brückner. Die russisch-litauische Kirchenunion und ihre literarischen Denkmäler" (ЗНТШ, 1898, т. 21, кн. 1, с. 17–19), присвяченій 300 роковинам Берестейської унії, згадані нові праці про унію, її діячів і противників. Серед інших дослідників згадано і монографію К. Студинського "Перестрога. Руський пам'ятник початку XVII в." (Львів, 1895). Франко високо оцінив внесок науковця: "Автор (Франко) віддає велику похвалу д-рові Студинському не тільки за багатство матеріалу, зібраного в його монографії", а також за намагання "висловити безкомпромісну правду" [11, т. 31, с. 132–133].

У № 169 львівської газети "Руслан" за 1899 р. К. Студинський розпочав друк творів письменника 40-х рр. Михайла Макаровського "Наталя, або дві долі разом" і віршованої повісті "Гарасько, або Талан і в неволі". І. Франко критично оцінив спроби Студинського пропагувати твори другорядного письменника, тим більше порівнювати його поеми з творами Гете й Пушкіна.

У характеристиці Макаровського Студинський не врахував попереднє видання, здійснене А. Метлинським, а також допустив безліч неточностей у текстах, які Франко ретельно добрав і висвітлив у своїй роботі "Нове видання поем М. Макаровського" (ЛНВ, 1899, т. VII, кн. 9, с. 199–200) [11, т. 32, с. 18–20].

Студинського було згадано у "Новому причинку до студій над Іваном Вишенським" (ЗНТШ, т. XXXV–XXXVI, 1900, с. 1–4) як одного з критиків роботи І. Франка про І. Вишенського (Студинський К. "Іван Вишенський і його твори..." (ЗНТШ, т. V, 1895, с. 29–48) [11, т. 32, с. 112, с. 480]. У рецензії на збірник неперіодичного квартальника "Pamiętnik literacki..." (НТШ, 1903, т. 56, кн. 6, с. 37–38) Франко зазначив, що в розділі рецензій було вміщено відгук професора О. Брюкнера про розвідку

К. Студинського "Pierwszy występ Literacki A. Pociela" [11: т. 34, с. 437, 533]. У рецензії на книжку М. Сперанського "М. Сперанский. Южнорусская песня и современные ее носители (по поводу бандуриста Т. М. Пархоменко)" (ЗНТШ, 1904, т. 59, кн. 3, с. 26–28) згадано працю К. Студинського про лірників ("Лірники". Львів, 1894) [11, т. 35, с. 225].

І. Франко взяв участь у дискусії в галицькій пресі навколо будівництва приміщення українського театру в Львові зі статтею "Львівський театр і народна честь" (ЛНВ, 1905, т. 29, кн. 2, с. 122–132). Свідчив, що "Заяву" підписав і Кирило Студинський, заступник голови Наукового товариства ім. Шевченка. Потім Студинський публічно, через газету спростував свій підпис не як заступника НТШ, але як голови і члена ширшого комітету для побудови театру [11, т. 35, с. 338].

У розгромній рецензії з нагоди видання Я. Гординського "Ярослав Гординський. "Причинки до студій над "Енеїдою" І. Котляревського. І часть" (ЛНВ, 1907, т. 39, кн. 8–9, с. 446–448) Франко зазначив про "брак виробленого методу думання і класифікацію фактів" як основний недолік поданої праці, а також про "недбалу мову і підсипану москалізмами" [11, т. 37, с. 280, 281]. Тут було згадано розвідку Студинського "Козацтво і гайдамаччина в "Енеїді" Котляревського" ("Руслан", 1900, № 179–182), яка залишилася поза увагою Я. Гординського.

Стаття І. Франка "Пам'ятки українсько-руської мови і літератури, видає археографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка. Т. V. Пам'ятки полемічного письменства кінця XVI поч[атку] XVII в." була присвячена спеціальному виданню "причинків" до історії полемічної літератури, здійсненої Кирилом Студинським. "Збірка заслужить собі на вдячність спеціалістів, що займаються історією унії, за передрукування рідких брошур, а особливо за опублікування рукописних матеріалів" – писав Франко [11, т. 37, с. 281]. Також він похвалив автора за простору й цікаву передмову та покритикував за використання зауваг Беларміна і "клевети на греків".

Стаття І. Франка "Стара Русь" (ЛНВ, 1906, т. 34, кн. 6, с. 456–473; т. 35, кн. 7, с. 32–51, кн. 9 с. 382–392, т. 36, кн. 10, с. 66–79, кн. 11, с. 236–243, кн. 12, с. 359–374) висвітлює особливості куль-

турного й літературного життя в Галичині кінця 40–50-х рр. XIX ст. Значне місце приділене умовам і причинам виникнення "москвофільства". Назва "Стара Русь" є узагальнюючим виразом, утіленням духовного вектору, на який орієнтувалася галицька інтелігенція. У викритті псевдопатріотизму Франко послався на публікацію проф. Студинського "Кореспонденція Якова Головацького в літах 1850–1862" (Зб. філологічної секції Наук[ового] тов[ариства] ім. Шевченка. Львів, 1905, с. CLXI+592). Ним було вказано на сенсаційний характер книги. Франко високо оцінив заслугу К. Студинського в розкритті загального здичавіння й пияцтва селянства, зростання чинопочитання серед інтелігенції, "котра за 10 літ не витворила ані одної книжки, протягом 40–50 рр., ані одного твору, ані одної інституції, що служила би насущним живим потребам народу" [11, т. 37, с. 79–111].

Франко схвально відгукнувся про передмову, написану як просторий огляд літератури 40–50-х рр. в історико-літературному контексті. Він іронічно зауважив, що Студинський надто багато уваги приділив другорядним публіцистам і поетам. Франко навів приклад таких писань.

У рукописному записі "Життя й літературна діяльність Іпатія Потія", який за змістом датовано 1914 р., І. Франко вказав на два дослідження життя і праці Іпатія Потія, здійснені проф. Кирилом Студинським: "Pierwszy literacki występ Hieracyusza Roscieja" (Львів, 1902) і "Полемічне письменство в р. 1608" (НТШ, 1911, кн. IX, с. 5–37) [11, т. 39, с. 627, 666]. "Заслугою праці проф. Студинського треба признати не тільки безсумнівне усталення авторства обох тих трактатів, але й докладну реконструкцію змісту першого з них" [11, т. 39, с. 508–509], – зазначав І. Франко. Водночас, він критикує Студинського за передрук брошури Стефана Зизанія та за недостатньо широку оцінку її вартості для наукового обігу.

І. Франко двічі згадав К. Студинського у переліку знавців історії польсько-руської полеміки XVI–XVII ст. щодо унії в неопублікованій "Історії української літератури. XII. Література XVI віку" [11, т. 40, с. 224, 258]. А саме послався на його розвідки: К. Студинський "Перестрога – руський пам'ятник початку XVII віку" (Львів, 1895) і "Пам'ятки полемічного письменства кінця XVII в." (Львів, 1906).

Посилання на Студинського містяться щодо авторства Потія у стосунку до виданої у Вільні книги "Гармонія альбо согласіє веры сакраментов и церемоней святое восточное церкви с костелом рымским" [11, т. 40, с. 250].

Деякі зауваги висловив Франко і щодо монографії Студинського, прсвяченій Ю. Рогатинцю "Перестрога – руський пам'ятник початку XVII віку" (Львів, 1895) [11, т. 40, с. 258, 259].

Згадано Студинського і у зв'язку з публікацією ним одного з листів до Потія ("Пам'ятки укр[раїнсько]-руської мови і літератури", т. V, с. 201–229). Франко зазначив, що Студинський переконливо довів авторство Мелетія Смотрицького, проте пізніші дослідження не підтвердили гіпотезу Студинського, висловлену вперше словенським і австрійським славістом В. Копітаром.

У "Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р." ("Писання Івана Франка. I. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890", Львів; "Українсько-руська видавнича спілка", 1910) Франко подав огляд творчих здобутків "рідних авторів" у річнику "Зоря", який видавався під його редакцією у 1885 р. Серед них згаданий і Кирило Студинський, чия праця "Дідівська жебрацька мова" була підписана псевдонімом "Кость Вікторин" [11, т. 41, с. 437].

У 1886 р. Франка спіткала відставка із "Зорі" за публікацію вірша С. Руданського й рецензії Б. Вільхівського (Грінченка), у якій додали "неморальність". У 1887 р. Кость Вікторин (К. Студинський) подав "Народну думу, записану з уст лірника у Львові", яку І. Франко вважав "досить наївним фальсифікатом" [11, т. 41, с. 440].

У розвідці про найстаршу українську пісню "Стефан-воевода" (опубліковану під назвою "Пісня про Стефана-воеводу", ЗНТШ, 1907, кн. 1, с. 19–32) Франко посилається на наукову роботу К. Студинського "Лірники" (Львів, 1894, с. 22).

І. Франко неодноразово згадує Студинського у своїх листах до друзів, колег і родичів. Як-от в листі до М. Бучинського [Львів, лютий-березень 1881 р.] згадав Студинського у зв'язку з його публікацією "Із редакційної теки Івана Франка" (надруковано "Наша культура", 1936, № 1, с. 16–17) [11, т. 48, с. 671].

Два листи І. Франка до В. Щурата стосуються необхідного для нього видання – "Архив Юго-Западной России" (1887, ч. 1,

т. 7), де було опубліковано п'ять творів І. Вишенського. Він просить переказати Студинському, щоб найшвидше прислав йому цю книжку (лист до Щурата, Львів, 1893.), а в наступному листі дякує за виконання його прохання (обидва листи вперше надруковано у виданні "Дослідження творів Івана Франка" (1956)) [11, т. 49, с. 431, 433].

У листі до М. Драгоманова (Львів, 10 лютого 1889) Франко сповістив адресата, що має папери В. Навроцького, 17 листів Драгоманова. Одну з публікацій останніх здійснено К. Студинським ("Переписка М. Драгоманова з В. Навроцьким", 1927).

У 1904 р. Студинським, Франком і Грушевським був написаний лист до голови національно-демократичної партії Ю. Романчука. У ньому науковці обурювалися політикою органів партії, членами якої вони були, щодо українських товариств народного напрямку [12, арк. 1].

Студинський і Франко співпрацювали в товаристві "Просвіта". У Головному Відділі "Просвіти" діяв "конкурсний суд" (літературне журі), до якого вони обоє входили. Це журі оголошувало різноманітні конкурси серед авторів, що публікували свої твори в альманахах товариства. Саме К. Студинський разом з І. Франком і М. Возняком започаткували видання багатотомної книжкової серії "Пам'ятки українсько-руської мови та літератури" [1, с. 17].

У 1894 р. було засновано Археографічну комісію НТШ, заступником голови став І. Франко, а секретарем – К. Студинський.

Ще молодим науковцем Студинський став автором рецензії на книжку І. Франка "Іван Вишенський і його твори" (1895). Він входив у редколегію видання творів І. Франка (10 січня 1940). Також Студинський був заступником голови комітету з проведення 85-го ювілею від дня народження Каменяря (22 квітня 1940).

Історія зберегла лише три листи Студинського до Франка, які по суті є записками технічного характеру щодо засідань НТШ [2; 3; 4]. Листи ж самого Франка свідчать про наукову співпрацю й товариську допомогу один одному.

За радянської влади К. Студинський ініціював ряд заходів на вшанування пам'яті Івана Франка. Парк Костюшка було запропоновано назвати "Франковим Садам" або "садом Івана Франка" та встановити в цьому парку пам'ятник Франкові на місці пам'я-

тника Костюшка, або в іншому місці, яке виберуть архітектори. Дрогобицьку область було перейменовано на область Івана Франка. Вулиця Томінського, де розташовано будинок І. Франка, отримала назву "вул. Івана Франка". Були випущені пам'ятні медаль і марки на честь Франка. Також встановили стипендії і премії імені Каменяра [12, арк. 8].

На основі вищесказаного робимо висновок, що Івана Франка та Кирила Студинського пов'язували довгі роки плідної співпраці на ниві науки. Подальше вивчення історико-літературознавчої спадщини К. Студинського є важливим завданням сучасної історіографії та філології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Винар Л.* Михайло Грушевський – історик і будівничий нації : Статті і матеріали / Л. Винар. – К. ; Нью-Йорк ; Торонто, 1995.
2. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Ф. 3 (Франко). – Спр. 1607 (Лист К. Студинського до І. Франка від 9.V.1890 р.). – Арк. 85–86.
3. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Ф. 3 (Франко). – Спр. 1634 (Лист К. Студинського до І. Франка від 23.11. 1901 р.). – Арк. 359–360.
4. Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Ф. 3 (Франко). – Спр. 2060 (Лист К. Студинського до І. Франка від 9.V. 1905 р.). – Арк. 1–2.
5. *Єдлінська У.* Кирило Студинський (1868–1941). Життєписно-бібліографічний нарис / У. Єдлінська. – Л. : Наук. т-во Шевченка, 2006.
6. *Кліш А.* Громадсько-політична і наукова діяльність Кирила Студинського / А. Кліш // Українська історична біографістика: забуте і невідоме ; за ред. М. Алексієвця. – Тернопіль Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, 2005. – Ч. 1.
7. *Сеник Л.* Кирило Студинський / Л. Сеник // Українська літературознавча думка в Галичині за 150 років : Хрестоматія / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Інститут літературознавчих студій. – Л., 2002. – Т. 1. – С. 60–64.
8. *Студинський К.* Поэт-гражданин / К. Студинский // Иван Франко в воспоминаниях современников. – М., 1966.
9. *Студинський К.* Іван Франко і товариші в соціалістичнім процесі 1878 р. – БМВ.
10. *Франко І.* Документи і матеріали. 1856–1965 / Упоряд. І. Бутич та ін. – К. : Наук. думка, 1966.
11. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. – К. : Наук. думка, 1976–1986.
12. ЦДІАУ у Львові. – Ф. 362 (Студинський – академік). – Оп. 1. – Спр. 103 (Розвідка "Іван Франко" (про життєвий і творчий шлях письменника і похорон Каменяра). – 78 арк.

13. ЦДІАУ у Львові. – Ф. 382 (Романчук Юліан). – Спр. 3 (Лист від М. Грушевського, І. Франка та К. Студинського про розходження діяльності національно-демократичної партії з їхніми політичними поглядами). – 1 арк.

14. ЦДІАУ у м. Львові. – Ф. 362 (Студинський-академік). – Оп. 1. – Спр. 3 (Автобіографія та список наукових праць з 1886–1940 рр.) – 96 арк.

Надійшла до редколегії 12.09.16

Yu. I. Sokolyuk, junior researcher
Institute of Literature named after T. H. Shevchenko NAS of Ukraine

THE SCIENTIFIC AND CREATIVE ACTIVITY CYRIL STUDYNSKIY IN THE EVALUATION OF IVAN FRANKO

The article is an attempt to add information and personal scientific cooperation between the two Ukrainian scientists: Ivan Franko and Cyril Studynskiy. Show how familiarity with Franko outlook contributed to the formation Studynskiy.

Key words: *polemical literature; Slavic scholar; Attractions Ukraine-Russian literature; Shevchenko's Scientific Society.*

УДК 821.161.2

О. В. Стогній, асп.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

МОДЕЛЮВАННЯ ВІДЕНСЬКОГО ДИСКУРСУ У ПРОЗІ ІВАНА ФРАНКА ТА СИЛЬВЕСТРА ЯРИЧЕВСЬКОГО

Проводиться порівняльний аналіз побудови Віденського дискурсу як комплексу літературних і позалітературних чинників, які формують специфічний текст у творчості Івана Франка та його сучасника Сильвестра Яричевського.

Ключові слова: *Віденський дискурс; міський текст; хронотоп.*

Останнім часом у зв'язку з громадсько-політичними зрушеннями в нашій країні набуває все більшої актуальності питання включення України до європейського контексту не лише за номінально-географічним, але й за ментально-культурологічним принципом. Факт існування європейського дискурсу у творчості митців, які прожили частину свого життя за кордоном і змогли прославити Україну за її межами, буде реальним підтвердженням цього процесу.